

M.V. AND OTHERS V. BELGIUM: СОЦІАЛЬНИЙ ВИМІР ГІДНОСТІ ЛЮДИНИ ТА МЕЖІ ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 3 ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ З ПРАВ ЛЮДИНИ

ЧЕРНЯК Є.В. - доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри конституційного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID: 0000-0002-3524-3024

УДК 342.7:341.645:364

DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2026.1.75>

У статті проведено аналіз рішення у справі *M.V. and Others v. Belgium* з позицій можливості поширення дії ст. 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (Європейської конвенції з прав людини) 1950 року (далі – Конвенція) на питання соціально-економічної незабезпеченості. У центрі дослідження – умови, за яких соціальна вразливість і незабезпеченість (а саме, відсутність житла для осіб, які потребують притулку, відсутність доступу до базових соціальних послуг) може досягти порогу принизливого поводження («*degrading treatment*») у розумінні ст. 3 Конвенції.

Обґрунтовано, що сучасна практика ЄСПЛ демонструє поступову трансформацію положень ст. 3 Конвенції через розвиток концепцій людської гідності, вразливості та позитивних зобов'язань держави, хоча історично мала на меті захист від фізичного та психологічного насильства і не охоплювала соціально-економічні права як самостійну категорію.

Акцентовано увагу на тому, що в умовах сучасних глобальних викликів, зокрема, міграційних процесів та наслідків збройних конфліктів, Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) формує новий стандарт «мінімального рівня людської гідності», який держава зобов'язана гарантувати.

Проаналізовано значення справи *M.V. and Others v. Belgium* для України, зокрема у контексті проблеми соціальної вразливості населення в умовах війни. Зроблено висновок про формування тенденції до функціонального розширення ст. 3 Конвенції, що відкриває нові

можливості для захисту прав людини, водночас актуалізуючи потребу у визначенні меж такого розвитку.

Ключові слова: стаття 3 ЄКПЛ, права людини, ЄСПЛ, соціально-економічні права, принизливе поводження, людська гідність, вразливість, позитивні зобов'язання держави.

Постановка проблеми

У сучасній практиці ЄСПЛ простежується тенденція до переосмислення змісту ст. 3 Конвенції у контексті ситуацій, пов'язаних із соціальною вразливістю та незабезпеченістю як чинниками, що здатні призвести до нелюдського чи такого, що принижує людську гідність, поводження [1]. На основі аналізу рішення у справі *M.V. and Others v. Belgium* розглядаються питання трансформації підходу ЄСПЛ до меж застосування ст. 3 Конвенції. Обґрунтовується перехід від казуїстичного підходу в оцінці умов прийому осіб, які потребують притулку, до формування узагальненого стандарту «мінімального рівня людської гідності», вихід за межі якого може становити самостійне порушення ст. 3 Конвенції. Справа демонструє, що за певних обставин такі чинники, як відсутність житла та доступу до базових засобів існування, можуть досягати порогу принизливого поводження. ЄСПЛ здійснив оцінку умов існування осіб, які потребують притулку, крізь призму ст. 3 Конвенції, актуалізавши питання про межі застосування цієї норми у сфері соціально-економічних від-

носин, а саме: щодо визначення критеріїв, за яких соціально-економічна незабезпеченість може трансформуватися у порушення заборони принизливого поведження.

Порушені у справі *M.V. and Others v. Belgium* питання набувають особливої актуальності для України в умовах збройного конфлікту та зростання соціальної вразливості населення, пов'язаної з внутрішнім переміщенням осіб, житловою незабезпеченістю та обмеженим доступом до базових соціальних послуг. У зв'язку з цим постає необхідність наукового осмислення сучасних підходів ЄСПЛ до тлумачення ст. 3 Конвенції з метою визначення потенційних можливостей та меж їх застосування у національному контексті.

Стан дослідження проблеми

Питання застосування ст. 3 Конвенції у контексті соціально-економічних прав набувають особливої актуальності у зв'язку з еволюцією практики ЄСПЛ. Існуючі у науковій літературі позиції підтверджують полярність підходів при їх висвітленні. Так, ґрунтовно розроблено класичні аспекти заборони катувань і нелюдського чи такого, що принижує гідність, поведження, тоді як соціально-економічний вимір ст. 3 Конвенції залишається висвітленим фрагментарно.

Традиційно у доктрині підкреслюється, що Конвенція спрямована передусім на захист громадянських і політичних прав, а ст. 3 історично не розглядалася як інструмент захисту соціально-економічних прав та їх гарантій [2, С. 386 – 387]. Цей підхід обґрунтовується як у практиці Суду [3; 4], так і у фундаментальних працях зарубіжних і українських науковців. Зокрема, наголошується на негативному характері зобов'язань держави за ст. 3 Конвенції [5]. В українській доктрині подібну позицію підтримують, зокрема, В. Буткевич та М. Гнатівський, які підкреслюють, що Конвенція не встановлює загального права на соціальне забезпечення, а її механізм спрямований передусім на захист від свавільного втручання держави [6, С. 120 – 150; 7, С. 85 – 110].

Окремі дослідники акцентують на тому, що ЄСПЛ тривалий час уникав втручання у сферу соціальної політики, залишаючи пи-

тання бідності, голоду як форми страждань і чинника порушення людської гідності, житлової незабезпеченості чи доступу до соціальної допомоги поза межами Конвенції, за винятком окремих випадків визнання окремих умов життя особи такими, що досягли в розумінні ст. 3 Конвенції певного «мінімального рівня тяжкості» («*minimum level of severity*»), що підпадали під заборону нелюдського або такого, що принижує гідність, поведження («*degrading treatment*») [8].

Разом із тим у сучасній зарубіжній доктрині простежується зростаючий інтерес до переосмислення змісту ст. 3 через призму концепцій людської гідності, вразливості, позитивних зобов'язань держави. Зокрема, Е. Бремс та Л. Лаврисен обґрунтовують, що ЄСПЛ дедалі активніше використовує концепцію вразливості як інструмент розширення позитивних зобов'язань держави [9]. Розвиваючи цю ідею, Л. Пероні та А. Тіммер зазначають, що вразливість стає ключовою категорією для обґрунтування втручання Суду у випадках, пов'язаних із соціальною незахищеністю [10]. Інші дослідники наголошують на необхідності оцінки ст. 3 Конвенції крізь концепт людської гідності. У дослідженнях останніх років підкреслюється роль людської гідності як імпліцитного принципу статті 3. Так, Дж. Льюїс доводить, що у справах, пов'язаних із крайньою бідністю, відсутністю доступу до їжі та житла, Суд фактично формує стандарт мінімального рівня гідності, порушення якого може кваліфікуватися як принизливе поведження [11]. Подібну позицію займає М. Казінс, який аналізує обмежене, але поступове проникнення соціально-економічних елементів у практику ЄСПЛ [12].

Значна частина авторів наголошує, що ЄСПЛ не визнає загального права на соціальне забезпечення та продовжує застосовувати ст. 3 лише у виняткових ситуаціях, що запобігає перетворенню Конвенції на універсальний інструмент соціальної політики [8; 13; 14, р. 520]. Зокрема, Дж. Кінг застерігає від “надмірної соціалізації” Конвенції, підкреслюючи, що ЄСПЛ не має інституційної спроможності виконувати функції органу соціальної політики [15]. Аналогічно, С. Фредман вказує на необхідність

збереження балансу між захистом гідності та повагою до дискреції держав у сфері соціально-економічної політики [16].

Активна дискусія щодо меж застосування ст. 3 Конвенції підкреслює актуальність аналізу рішень ЄСПЛ останніх років, які демонструють якісно новий етап у розвитку цієї доктрини. Так, недостатньо дослідженим залишається питання про співвідношення між захистом від принизливого поводження та забезпеченням мінімального рівня соціальних стандартів.

В українській правовій науці вивчення означеної проблематики – у стані пошуку ефективного розв'язання складних питань соціальної дійсності (соціальної вразливості, у т.ч. за наслідками повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України, підвищеного попиту на соціальну справедливість, необхідності забезпечення соціальних прав громадян України, іноземців та осіб без громадянства, що перебувають на території України, необхідністю напрацювання конкретних практичних критеріїв виміру конституційного принципу гідних умов життя та ін.).

Огляд існуючих наукових позицій з досліджуваного питання підтверджує формування нової тенденції у практиці ЄСПЛ щодо ст. 3 Конвенції, однак залишає відкритими ключові питання щодо характеру, меж і наслідків розширення змісту ст. 3 Конвенції.

Отже, аналіз рішення M.V. and Others v. Belgium з точки зору можливості поширення дії ст. 3 Конвенції на випадки соціально-економічної незабезпеченості та визначення умов, за яких така незабезпеченість може досягати порогу принизливого поводження, є виправданим і становить мету дослідження.

Виклад основного матеріалу

Сформована практика ЄСПЛ демонструє, що Конвенція слугує передусім інструментом захисту громадянських і політичних прав, а не соціально-економічних гарантій, що історично підтверджується метою і процесом її прийняття. Суд неодноразово наголошував, що Конвенція “визначає сутність громадянських та політичних

прав” [3] та не гарантує “будь-якого права на соціальну безпеку” [17]. Так, у справі N. v. the United Kingdom Суд підкреслив, що Конвенція не передбачає права залишатися в державі з метою отримання медичної чи соціальної допомоги. Відповідно до позиції Суду у цій справі, видворення особи з території держави, навіть хворої на важку хворобу, не є порушенням ст. 3 Конвенції, тобто не розглядається як порушення заборони нелюдського поводження, а відсутність лікування на батьківщині не розглядається як «катування» зі сторони держави [4].

Проте, були рішення, в яких ЄСПЛ підкреслював, що реалізація багатьох громадянських і політичних прав може мати наслідки соціального чи економічного характеру [3; 17].

У квітні 2026 року ЄСПЛ виніс рішення у справі M.V. and Others v. Belgium, яке є важливим для української правової науки та практики з огляду на його потенційний вплив на формування підходів до оцінки соціально-економічної незабезпеченості крізь призму ст. 3 Конвенції [18]. Його слід розглядати у зв'язку з попередньою практикою ЄСПЛ щодо умов прийому осіб, які потребують притулку, в Бельгії, зокрема справою *Samaga v. Belgium* [19]. Обидві справи стосуються системної проблеми невиконання державою обов'язку забезпечення базових умов існування для осіб, які потребують притулку. Водночас у справі M.V. and Others v. Belgium Суд зробив подальший крок у розвитку своєї практики, чітко визнавши, що тривала соціально-економічна незабезпеченість може досягати порогу принизливого поводження у розумінні ст. 3 Конвенції. Як зазначено у п. 95 рішення, Суд неодноразово зазначав, що для того, щоб підпадати під заборону, передбачену ст.3, нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження має досягати певного мінімального рівня тяжкості. Оцінка цього мінімального рівня є відносною; вона залежить від сукупності даних справи, зокрема від тривалості поводження, його фізичних або психічних наслідків, а також, інколи, від статі, віку та стану здоров'я потерпілого [18, п. 95]. У цій справі Суд визнав, що тривала відсутність житла та базових засобів існування для вразливих осіб

може досягати порогу принизливого поводження («degrading treatment»).

До ЄСПЛ звернулись громадяни інших держав, які за кілька днів по прибуттю до Бельгії, подавали заяви про надання їм міжнародного захисту. За національним законодавством Бельгії Федеральне агентство з розгляду заяв про надання притулку («Fedasil») є відповідальним за електронний розподіл поданих заяв, організацію їх розгляду, а також надання тимчасового житла, харчування, базової матеріальної допомоги на час розгляду поданих заяв. Після звернення до Fedasil особа не набуває статусу біженця, не має прав резидента. Відповідно, перебуває у «стані підвищеної залежності від держави». Підвищений рівень залежності від держави обумовлює виникнення позитивних зобов'язань щодо забезпечення базових умов існування для особи, що має вирішальне значення для оцінки ситуації крізь призму ст. 3 Європейської конвенції з прав людини.

Окрім подання заяв до Fedasil, заявники звернулись до Голови франкомовного Трудового суду м. Брюссель (Tribunal du travail francophone de Bruxelles) із клопотанням зобов'язати Fedasil надати їм житло та матеріальну допомогу, як це визначено законодавством Бельгії. За наслідками розгляду цих звернень були постановлені судові ухвали, які зобов'язували Fedasil забезпечити заявників житлом та надати їм відповідну матеріальну допомогу. За невиконання ухвали Суду загрожував штраф у розмірі 250 євро за кожну ніч, яку особа була змушена провести поза мережею приймальних центрів або будь-якого іншого житла, яке мало бути призначено Fedasil. При розгляді справи ЄСПЛ констатував несплату відповідних штрафів щодо жодного із чотирьох заявників у цій справі, принаймні на час розгляду справи. У ситуації третього заявника ним була подана додаткова заява до Fedasil з проханням надати йому довідку, яка б підтверджувала перевантаженість підвідомчій Федеральному агентству мережі приймальних центрів, щоб мати можливість скористатися допомогою від громадського Центру соціальних дій Антверпена, який заявляв про готовність надати йому тимчасове міс-

це проживання. Через бездіяльність органів влади Бельгії упродовж встановлених національним законодавством строків розгляду заяв про надання міжнародного захисту, заявники звернулись до ЄСПЛ щодо призначення тимчасових заходів в порядку ст. 39 Регламенту ЄСПЛ [20].

З позицій дотримання ст. 3 ЄКПЛ Суд встановлював, чи досягли умови життя заявників на час від їх звернення до державних органів Бельгії про надання міжнародного захисту, житла та матеріальної підтримки до звернення до ЄСПЛ межі принизливого поводження; з позицій дотримання ст. 6 (§ 1) ЄКПЛ – чи було порушено невиконанням рішень судових органів Бельгії право на справедливий суд; у контексті ст. 34 ЄКПЛ – чи перешкоджала держава ефективному здійсненню права на звернення до ЄСПЛ.

Суд визнав, що заявники були змушені жити на вулиці, не маючи доступу до житла, їжі, санітарних умов, що створювало ситуації, несумісні з повагою і дотриманням людської гідності. Усі чотири заявники з моменту подання ними заяв про надання міжнародного захисту до моменту, коли їм було виділено місце в приймальному центрі (відповідно мінімальний і максимальний періоди такого очікування складали від 111 до 338 днів), жили та ночували на вулиці в надзвичайно скрутних умовах («*extremely precarious conditions*»). Їм не було надано ні житла, ні матеріальної допомоги, оскільки система прийому осіб, які шукають міжнародного захисту, у Бельгії була перевантажена.

Суд підтвердив позицію, що заявники, звертаючись за міжнародним захистом та відповідною матеріальною допомогою, тим самим підтверджували перебування у стані підвищеної залежності від держави, що своєю чергою вимагало від держави виконати позитивне зобов'язання щодо таких осіб.

ЄСПЛ встановив порушення ст.ст. 3, 6 (§ 1), а також невиконання органами влади Бельгії зобов'язань за ст. 34 ЄКПЛ. Оскільки бельгійські органи влади порушили свій юридичний обов'язок забезпечити заявників житлом, вони повинні нести відповідальність за умови, в яких заявники проживали протягом кількох місяців, зокрема взимку,

— на вулиці, без будь-яких ресурсів та доступу до санітарних приміщень, не маючи жодних засобів для задоволення своїх нагальних потреб і перебуваючи в постійному страху за свою безпеку. Суд дійшов висновку, що заявники, таким чином, стали жертвами поведження, що принижує гідність («*victims of degrading treatment*»). Вимушеними умовами проживання, відсутністю адекватної реакції з боку бельгійських органів влади – незважаючи на те, що заявники неодноразово повідомляли про свою нездатність забезпечити практичне здійснення своїх прав та задоволення своїх основних потреб – було досягнуто рівня («*a level of severity*»), достатнього для застосування ст. 3 Конвенції в розумінні неналежного поведження. Окрім визнання порушень ст.ст. 3, 6 (§ 1), 34 Суд присудив компенсацію моральної шкоди усім чотирьом заявникам (в розмірах відповідно 5 070, 8 450, 12 350 та 6 000 євро). Суд ухвалив, що заявники зазнали моральної шкоди, яку неможливо компенсувати лише констатацією різних порушень, встановлених у цьому рішенні [18, п. 144]. При визначенні розміру компенсації Суд взяв до уваги характер і тяжкість порушень прав заявників, психологічні та фізичні страждання, яких ці порушення їм заподіяли, а також тривалість злиденного становища, в якому заявникам довелося жити.

При розгляді справи Суд підтвердив свої попередні висновки у вже розглянутих раніше справах, які мали аналогічний предмет розгляд. Так, було підтверджено невирішення системної проблеми із перевантаженням електронної системи опрацювання заяв про міжнародний захист, раніше встановленої у справі *Samara v. Belgium* [19]. Обидві справи стосувались питання невиконання Бельгією обов'язку забезпечити прийом осіб, що запитують притулок на території Бельгії. Хоча ЄСПЛ визнав, що є труднощі із перевантаженістю електронної системи Fedasil, збільшенням кількості осіб, що прибувають до Бельгії, шукаючи міжнародного захисту і реалізуючи право запиту на притулок, водночас ухвалив, що практика недотримання внутрішнього законодавства та невиконання судових рішень, які вимагали забезпечити його дотримання, була

несумісною з принципом верховенства права, на якому ґрунтується вся система ЄКПЛ. Суд наголосив, що держава-відповідач мала обов'язок вжити відповідних заходів для припинення такої практики відповідно до своїх зобов'язань за ст. 46 Конвенції.

Аналіз рішення *M.V. and Others v. Belgium* дозволяє дійти висновку, що у сучасній практиці ЄСПЛ простежується тенденція до формування стандарту мінімального рівня людської гідності, який держава зобов'язана гарантувати вразливим особам. Такий підхід виявляється не у прямому визнанні соціально-економічних прав у межах ст. 3 Конвенції, а через встановлення межі, нижче якої умови існування визнаються несумісними з людською гідністю. Вказана тенденція набуває особливого значення в умовах сучасних глобальних викликів, зокрема міграційних процесів та наслідків збройних конфліктів, що зумовлюють зростання кількості осіб, які перебувають у стані підвищеної залежності від держави.

Значення аналізованої практики ЄСПЛ виходить за межі конкретних обставин справи та набуває особливої актуальності для України в умовах збройного конфлікту та зростання соціальної вразливості населення. Ситуації, пов'язані з внутрішнім переміщенням осіб, житловою незабезпеченістю та обмеженим доступом до базових соціальних послуг, об'єктивно наближаються до тих, що були предметом оцінки Суду у справі *M.V. and Others v. Belgium*. У цьому контексті практика ЄСПЛ свідчить про формування тенденції до функціонального розширення ст. 3 Конвенції, що відкриває додаткові можливості для захисту прав людини у випадках крайньої соціально-економічної незабезпеченості. Водночас такий розвиток актуалізує необхідність чіткого визначення меж застосування ст. 3 Конвенції з метою збереження балансу між ефективним захистом прав людини та дискрецією держави у сфері соціальної політики.

Висновки

У справі *M.V. and Others v. Belgium* ЄСПЛ фактично розширив позицію, сформульовану у справі *Samara v. Belgium*, але підсилив концепт «людської гідності» і «позитивного

обов'язку держави». Отже, ст. 3 ЄКПЛ не лише покладає на державу обов'язок не допустити щодо будь-якої особи нелюдське чи таке, що принижує гідність, поводження або покарання, але й вимагає від держав забезпечувати мінімальні умови існування, щоб не перевищити поріг, який дозволить прирівнювати такі дії до «нелюдського поводження, що принижує гідність особи».

Рішення *M.V. and Others v. Belgium* демонструє важливий етап еволюції практики ЄСПЛ, у межах якого ст. 3 поступово трансформується з інструменту захисту від фізичного насильства у механізм забезпечення мінімального рівня людської гідності. Водночас ця трансформація залишається обмеженою винятковими обставинами, що свідчить про прагнення Суду зберегти баланс між захистом прав людини та автономією держав у сфері соціальної політики. Рішення посилило європейські стандарти щодо захисту прав осіб, що вимушені шукати притулок на території іноземних держав, та зобов'язало держави-члени гарантувати мінімальні умови гідного існування.

Література

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини) 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
2. Федорова А.Л. Проблеми застосування в Україні практики Європейського суду з прав людини у сфері захисту соціальних прав. Правове забезпечення ефективного виконання рішень і застосування практики Європейського суду з прав людини : зб. наук. ст. Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 15 вересня 2012 р.) / за ред. С. В. Ківалова; НУ «ОЮА». Одеса : Фенікс, 2012. С. 386–406.
3. *Airey v. Ireland* (1979). European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57420>
4. *N. v. the United Kingdom* (2008). European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-117761>
5. Mowbray, A. (2020). *Cases, materials, and commentary on the European Convention on Human Rights* (4th ed.). Oxford University Press.
6. Буткевич В.Г. (2017). *Європейський суд з прав людини та українська правова система*. Київ: Юридична думка. 384 с.
7. Гнатовський М.М. (2018). *Європейська конвенція з прав людини: застосування в Україні*. Київ: Право. 312 с.
8. Giacomo, M. (2018/2019). *Article 3 of the European Convention on Human Rights, Non-refoulement and Socio-economic Deprivation: evolution of the Jurisprudence of the European Court of Human Rights*. URL: <https://unitesi.unipv.it/handle/20.500.14239/9998>
9. Brems, E., & Lavrysen, L. (2015). *Procedural justice in human rights adjudication: The European Court of Human Rights*. *Human Rights Quarterly*. No. 37(1). P.p. 176–200.
10. Peroni, L., & Timmer, A. (2013). *Vulnerable groups: The promise of an emerging concept in European human rights convention law*. *International Journal of Constitutional Law*. No. 11(4). P.p. 1056–1085.
11. Peroni, L., & Timmer, A. (2013). *Vulnerable groups: The promise of an emerging concept in European human rights convention law*. *International Journal of Constitutional Law*. No. 11(4). P.p. 1056–1085.
12. Cousins, M. (2020). *The European Convention on Human Rights and social and economic rights*. In E. Brems & J. Gerards (Eds.), *Shaping rights in the ECHR* (pp. 173–191). Cambridge University Press.
13. Morris K. (2023). *Vulnerability, care ethics and the protection of socioeconomic rights via Article 3 ECHR*. *Human Rights Law Review*. No. 23. P.p. 1 – 18.
14. Clare J. (2024). *Food, dignity, and the European Court of Human Rihts*. *Legal Studies*. Volume 44. Issue 3. P.p. 519 – 536. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/legal-studies/article/food-dignity-and-the-european-court-of-human-rights/A4DDD7A6E21AF05A3769803D9166B0B8>
15. King, J. (2012). *Judging social rights*. Cambridge University Press.
16. Fredman, S. (2008). *Human rights transformed: Positive rights and positive duties*. Oxford University Press.
17. *Stec and Others v. the United Kingdom* (2006). European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-73198>

18. M.V. and Others v. Belgium (2026). European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-249528>

19. Camara v. Belgium (2023). European Court of Human Rights. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-226093>

20. European Court of Human Rights. (2025). Rules of Court. Council of Europe. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/rules_court_eng

Cherniak I.

**M.V. AND OTHERS V. BELGIUM:
THE SOCIAL DIMENSION OF HUMAN
DIGNITY AND THE THRESHOLD
OF ARTICLE 3 OF THE EUROPEAN
CONVENTION ON HUMAN RIGHTS**

This article provides a comprehensive analysis of the judgment in M.V. and Others v. Belgium from the perspective of extending the scope of Article 3 of the European Convention on Human Rights (1950) (hereinafter — the Convention) to situations of socio-economic deprivation. The conditions under which socio-economic deprivation, including the lack of housing for asylum seekers and lack of access to basic social services, may reach the threshold of degrading treatment within the meaning of Article 3 of the Convention are focused on.

It is argued that historically Article 3 of the Convention was designed to protect individuals from physical and psychological ill-treatment and did not encompass socio-economic rights as such. However, the recent case law of the European Court of Human Rights (ECHR) demonstrates a gradual transformation of this provision through the development of the concepts of human dignity, vulnerability, and positive obligations of the State.

It is emphasized that in the context of contemporary global challenges, including migration processes and the consequences of armed conflicts, the ECHR is shaping a standard of “minimum level of human dignity” which States are required to ensure.

The significance of the relevant case law of the ECHR for Ukraine has been analysed, particularly in the context of the issue of social vulnerability of the population in wartime. It has been concluded that there is a growing trend towards the functional expansion of Article 3 of the Convention, which opens up new opportunities for the protection of human rights, whilst at the same time highlighting the need to define the limits of such a development.

Keywords: Article 3 of the ECHR, human rights, European Court of Human Rights, socio-economic rights, degrading treatment, human dignity, vulnerability, positive state obligations.